

Bölüm 1

1699-1839 ARASINDA SİYASİ, SOSYAL DURUM VE BATI TARZI TÜRK EDEBİYATINA YANSIMALARI

Esra KÜRÜM¹

1699-1839 ARASINDA SİYASİ VE SOSYAL DURUM

Küçük bir beylikten büyük bir imparatorluk kurarak üç kıtaya hâkim olma başarısı gösteren Osmanlı, 16 yüzyıldan itibaren dünyada değişen dengeleri tam şuurlu ve düzenli bir yaklaşımla değerlendirip çağın gereklerine uygun revizyonu gerçekleştirememiştir. Ayrıca ülkenin içte ve dışta vermesi gereken mücadelelerin çokluğu nedeni ile girdiği dar boğazlardan çıkmayı başaramamış ve kaçınılmaz son gerçekleşmiştir.

Türkler' in Avrupa ile ilk temasları Anadolu Selçuk Türklerinin yeni teşekkül etmekte olan vatan coğrafyasının zarureti açısındanadır. Haçlı seferleri yoluyla süregelen sıkı ve sürekli bir münasebete rağmen 18. Yüzyıla kadar kültür, sanat ya da sosyal hayat bakımından bir etkileşim söz konusu değildir. (Tanpınar, 1997:39) Osmanlı Devleti, Klasik İslam Medeniyeti anlayışıyla kendinin en üstün ve kendi kendine yeterliğine tam inanç getirmişti. Frenkler Avrupası'nın cehalet ve küfrün derinliğinde yüzdüğü dönemde klasik İslam kültürü için Avrupa'dan korkulacak bir şey yoktu. Her ne kadar bu durum Ortaçağ sonlarına doğru değişmeye başlamışsa da sefeli olan devletlerden Osmanlılara da aktarılmış bu bilinç, Avrupalılara karşı Osmanlıların kazandığı ezici askeri zaferlerle de iyice yerleşmişti. Aslında Osmanlı İmparatorluğu mühtedi ve mülteciler vasıtası ile birçok dini bilgi ve keşiflerden haberdar olabilmekteydi (Lewis, 1960:176). Ancak bu büyük gücün en çok da cehalet yüzünden kaybedilebileceğine ihtimal verilmediğinden olsa gerek bilgiye kıymet verip öğrenme arzusu da bu topraklarda yoktu. "Osmanlı İmparatorluğunun hala devam eden askeri kuvvet ve kudretine İslam milletleri, kendi medeniyetlerinin, bütün diğer milletlerinkine olan değişmez ve sonsuz üstünlüğü inançlarının tehlikeli ve uyuşturucu şaşaasına aldanmaya devam ediyordu" (Lewis, 1960:176). Bu yüzden de Batılılaşma bir kimlik sorunu, Batı'da kültürel boyutları olan bir bütün olarak algılanamadı. Tanzimat ricaline göre Batı'nın üstünlüğü sadece maddi alana münhasırdı. Ahlaki ve manevin değerler açısından

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi, esra-kurum@hotmail.com,

KAYNAKLAR

1. AKÇURA, Y. (2016). Osmanlı Devleti'nin Dağılma Devri. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
2. AKGÜNDÜZ, A. – ÖZTÜRK, S. (2000). Bilinmeyen Osmanlı, İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı.
3. AKYÜZ, K. (2015) Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri-1860/1923. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
4. BAYRAK, Ö. (2014). Tanzimat Öncesi Siyasi ve Sosyal Yapı. Özcan Bayrak (Ed.), Tanzimat Edebiyatı (Şiir- Roman) içinde (11-43). İstanbul: Kesit Yayınları.
5. BERKES, N. (2014). Türkiye'de Çağdaşlaşma. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
6. FINDLEY, C. V. (2014). Modern Türkiye Tarihi- İslam, Milliyetçilik ve Modernlik-, (çev: Güneş Ayas). İstanbul: Timaş Yayınları.
7. HAYTA, N., ÜNAL, U. (2014). Osmanlı Devleti'nde Yenileşme Hareketleri (XII. Yüzyıl Başlarından Yıkılışa Kadar), Ankara: Gazi Kitabevi.
8. KARAL, E. Z. (2017). Osmanlı Tarihi – Nizam-ı Cedit ve Tanzimat Devirleri- C.5. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
9. KODAMAN, B. (2007). Osmanlı Devletinin Yükseliş ve Çöküş Sebeplerine Genel bir Bakış. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16 (Aralık), s.1-24. Isparta.
10. KORKMAZ, Ş. (1999) İbrahim Müteferrika ve İlk Türk Matbaası. Dini Araştırmalar. Eylül- Aralık C.2. S.5. s.285-297.
11. LEWIS, B. (1960). Osmanlı İmparatorluğunun İnhitâtı Üzerine Bazı Düşünceler. İstanbul Üniversitesi, İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi, C.3, S.1-2. s.161-178.
12. LEWIS, B. (2010). Modern Türkiye'nin Doğuşu, (çev. Boğaç Babür TURNA). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
13. SÖĞÜTLÜ, İ. (2010). Jön Türkler ve Türkiye'nin Batılılaşması. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. C.11. S.1. s. 1-28.
14. TANPINAR, A. H. (1997). On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi. İstanbul: Çağlayan Kitabevi.
15. UZUNÇARŞILI, İ. H. (2011). Osmanlı Tarihi – Karlofça Anlaşmasından XVIII. Yüzyılın Sonlarına Kadar - . C. 4. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
16. ÜLKEN, H. Z. (2005). Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi. İstanbul: Ülken Yayınları.
17. ZURCHER, E. J. (2010). Modernleşen Türkiye'nin Tarihi. (çev. Yasemin Saner). İstanbul: İletişim Yayınları.